

mediweb.hnonline.sk Odborníci nesúhlasia s presunom hodnotenia onkologických skriningov pod NCZI, Monika Toporcerová, 12.11.2020

<https://mediweb.hnonline.sk/spravy/2247022-odbornici-nesuhlasia-s-presunom-hodnotenia-onkologických-skriningov-pod-nczi>

Poukazujú na absenciu kompetentného tímu aj nezvládnutú aktualizáciu Národného onkologického registra. Keď exministerka zdravotníctva Andrea Kalavská v lete 2018 predstavovala verejnosti Národný onkologický program, označila **Národný onkologický inštitút** (NOI) vznikajúci v Národnom onkologickom ústave za metodické centrum na riadenie, analýzu a vyhodnocovanie všetkých skriningových programov.

NOI zavŕšil v lete prvé dva roky svojej činnosti. Slúži ako klinicko-výskumná, akademická a vzdelávacia platforma, vytvoril register klinických štúdií a podľa platného zákona vyhodnocuje skriningy. Túto oblasť chce teraz ministerstvo zdravotníctva upraviť a vyhodnocovaním skriningových programov poveriť Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI). Novela zákona prešla prvým čítaním v parlamente, hlasovať sa o nej má na novembrovej schôdzi.

Otvorený list

Tento zámer vyvolal nesúhlas popredných odborníkov z oblasti onkológie. „Hodnotenie skriningových programov nemôže byť odovzdané do rúk Národnému centru zdravotníckych informácií,“ tvrdia autori otvoreného listu, pod ktorým je podpísaný prezident Slovenskej onkologickej spoločnosti, hlavný odborník pre klinickú onkológiu či vedúci troch pracovných skupín pre tri dosiaľ spustené onkologické skriningy.

Odvoluávajú sa na skutočnosť, že na hodnotenie skriningových programov nie je v NCZI zabezpečený odborne kompetentný tím ľudí. Pripomínajú veľké rezervy zo strany NCZI v súvislosti s aktualizáciou Národného onkologického registra. „Od roku 2018, keď boli zverejnené len základné epidemiologické údaje z roku 2011, však nemáme k dispozícii žiadne ďalšie údaje,“ pripomínajú na margo registra.

Vyjadrenie ministerstva

Rezort navrhol doplnenie NCZI ako inštitúcie vyhodnocujúcej populačné skriningy s tým, že práve NCZI je správcom národných zdravotných registrov vrátane novovytváraného Národného skriningového registra. „Populačné skriningy zamerané na aktívne a organizované vyhľadávanie rakoviny krčka maternice, prsníka, konečníka a hrubého čreva vyhodnocuje NCZI a **NOI** v Národnom onkologickom ústave. Teda nejde o presun celej agendy pod Národné centrum zdravotníckych informácií. Toto bude takpovediac administratívno-technickým pracoviskom a v zmysle zákona má svoje kompetencie aj v oblasti skriningov,“ vysvetlila hovorkyňa ministerstva Zuzana Eliášová.

Doplnila, že populačné skriningové programy neboli na Slovensku v predchádzajúcom období rozbehnuté. „Pracujeme na stratégii inštitucionálneho posilnenia pre populačné skriningy,“ uviedla.

mediweb.hnonline.sk; Hodnotenie skriningových programov na Slovensku nemá byť v rukách NCZI, 12.11.2020

<https://mediweb.hnonline.sk/nazory/2247006-hodnotenie-skriningovych-programov-na-slovensku-nema-byt-v-rukach-nczi>

Otvorený list odborníkov z oblasti onkológie: Nastal čas vyjadriť sa k tejto problematike verejne

Radi by sme pripomenuli všetkým, ktorí nevedia, že rok 2018 bol pre onkológiu z určitého pohľadu prelomový, pretože bol vládou konečne schválený Národný onkologický program (NOP). Za účelom pomoci pri jeho naplnení sa v Národnom onkologickom ústave (NOÚ) zriadil **Národný onkologický inštitút (NOI)**.

Úlohou NOI je slúžiť ako klinicko-výskumná, akademická a vzdelávacia platforma pre spoluprácu pri zabezpečovaní aktivít napomáhajúcich realizovať NOP v stanovených piatich oblastiach: epidemiológia; veda a výskum; prevencia a skrining; diagnostika a liečba; podporná starostlivosť.

Aj keď sme veľakrát zvažovali, či by pre fungovanie takejto inštitúcie nebolo jednoduchšie fungovanie samostatné, teda nie v rámci NOÚ, protiargumentom by mohol byť fakt, že Národný onkologický ústav je skutočne národný, a tak ako je uvedené v štatúte, jeho úlohou je okrem iného metodické vedenie, koordinácia, sledovanie a vyhodnocovanie odbornej úrovne poskytovania onkologickej starostlivosti. Za týmto účelom pôsobí ako koordinačné centrum onkologickej starostlivosti v Slovenskej republike. Ako koordinátor onkologickej starostlivosti v SR tiež sústreďuje a spracúva informácie a štatistické podklady pre potreby riadiacej, organizačnej a metodickej činnosti ústavu. Z tohto pohľadu by mala byť existencia **Národného onkologického inštitútu**, ktorého činnosť je taktiež národná, v NOÚ v poriadku.

Neaktuálny register

Od začiatku vzniku vyvíjalo **NOI** spolu s hlavným odborníkom pre onkológiu enormné snahy s cieľom revitalizácie Národného onkologického registra (NOR) vzhľadom na jeho neaktuálnosť. Opakovane apelujeme na fakt, že kvalita NOR sa jeho neaktuálnosťou podstatnou mierou znižuje. Na základe opakovaných diskusií s Národným centrom zdravotníckych informácií (NCZI) boli spoločne zadefinované možné kroky, ktoré by situáciu mohli priaznivo v čo najkratšom čase zmeniť. NOR je jeden z registrov NCZI.

Jeho úlohou je zber, spracovanie a poskytovanie údajov. Od roku 2018, keď boli zverejnené len základné epidemiologické údaje z roku 2011, však nemáme k dispozícii žiadne ďalšie údaje, pričom rozdiel medzi reálne potrebnými dátami a publikovanými dátami sa ďalej zvyšuje. Je plne v kompetencii NCZI uskutočniť také kroky, aby NOR poskytoval aktuálne klinicko-epidemiologické údaje.

NOI disponuje kapacitami, aby poskytnuté klinicko-epidemiologické dáta spracoval a vyhodnotil, tak ako to urobil s údajmi poskytnutými NOR o incidencii a mortalite. **NOI** však disponuje odbornými kapacitami, aby uskutočnil aj ďalšie analýzy nad rámec tých, ktoré v súčasnosti poskytuje, ak by mal prístup k dátam. Výstupy by tak NOR mohol poskytovať **NOI** priebežne tak, ako by boli k dispozícii ďalšie zozbierané a spracované dáta v NCZI vo forme a pohľadoch, ktoré odborná verejnosť potrebuje.

Prístup k databáze

Súčasná reakcia vychádza nielen zo snahy poukázať na neaktuálnosť klinicko-epidemiologických údajov v onkológii vzhľadom na neaktuálny NOR, ale tiež na to, že od začiatku vzniku **NOI** upozorňujeme, že je nevyhnutné, aby malo **NOI** prístup k databáze nielen NOR, ale aj v rámci pripravovaných skriningových programov k dátam v rámci nového registra, ktorý by mal byť na tento účel zriadený, teda k dátam Národného skriningového registra. Táto potreba vyplýva z faktu, že jednou z úloh **NOI** je koordinácia a hodnotenie skriningových programov. Pre možnosť validného zhodnotenia dát je však potrebný prístup ku kompletnej pseudoanonymizovanej databáze. Len tak je možná adekvátna a detailná analýza, ktorá je nevyhnutná pre správne hodnotenie.

Je preto pre nás zarážajúce, že navrhované zmeny týkajúce sa prístupu k dátam pre **NOI** neboli v súčasnom predkladanom návrhu novely zákona č. 153/2013 Z. z. týkajúceho sa vzniku Národného skriningového registra zakomponované a nad to všetko je navrhovaná zmena v zákone č. 577/2004, v rámci ktorej okrem **NOI** by mal hodnotiť skriningové programy aj NCZI. Ak súčasná navrhovaná novela bude schválená, posilní sa pozícia NCZI aj v rámci hodnotenia skriningových programov.

Tím odborníkov

V súčasnosti však vieme pravdivo povedať, že v NCZI nie je zabezpečený pre túto úlohu odborne kompetentný tím ľudí. Naopak, takýto tím ľudí sa postupne aj napriek svojej krátkej existencii vybudoval v **NOI**. Tím odborníkov pripravuje metodiky, ktoré súvisia s pozývaním, priebehom, ako aj hodnotením skriningových programov. Práve tím odborníkov chápe dôležitosť dôkladnej prípravy, ideálne v rámci jedného centra, ktoré by malo kontrolu nad mechanizmom pozývania, priebehu a hodnotenia skriningových programov. Takéto centrum je postupne budované v **NOI** a je z nášho pohľadu potrebné, ak nám záleží na čo najúspešnejšom priebehu skriningových programov, aby pozícia **NOI** v koordinácii a hodnotení skriningových programov bola ďalej posilňovaná a mala politickú podporu. Bez dôkladného a odborne kompetentného monitoringu celého procesu totiž nebude možné programy správne vyhodnotiť a následne správne nastaviť ich pokračovanie.

Národný onkologický inštitút spoločne s Oddelením verejného zdravia, prevencie a skriningov na **MZ SR** aktívne pri príprave skriningových programov spolupracuje so zahraničnými partnermi, ktorí majú skúsenosti s už prebiehajúcimi skriningovými programami a súčasne spoločne s nimi využívame nástroj na nákladovú analýzu skriningov, čo je v rámci celého procesu nemenej dôležité. Aj v rámci ďalších nákladových analýz v **NOI** potrebuje **NOI** nevyhnutne prístup ku kompletným dátam.

Spolupráca, nie boj

Určite je okrem prístupu k dátam nevyhnutné zabezpečiť tok dát zo skriningových programov zo zdravotných poisťovní smerom do NCZI. Detaily jednotlivých položiek, ktoré je potrebné zbierať a hodnotiť, však boli primárne pripravované odborníkmi **NOI** v súlade s Európskymi odporúčaniami, a je preto kľúčové, aby ostalo hodnotenie skriningových programov v rukách odborníkov **NOI**. Z nášho pohľadu nie je vôbec potrebné, aby boli skriningové programy hodnotené paralelne v NCZI aj v **NOI**. Tu nemá ísť o boj, ale o spoluprácu, v rámci ktorej vybudovaná inštitúcia s obrovským potenciálom zberu a spracovania dát, ktorou je jednoznačne NCZI, si má splniť svoju úlohu, teda aktuálne dáta adekvátne zbierať, spracúvať a poskytovať na hodnotenie inštitúcii, v tomto prípade **NOI**, ktorá disponuje na to potrebným odborným potenciálom.

Skriningové programy sú komplexné. Na ich príprave a priebehu sa podieľajú mnohé zainteresované subjekty, ktoré je nevyhnutné skordinovať tak, aby sme sa spoločne posúvali jedným smerom. Je tu potrebná vzájomná dôvera, vôľa pre spoluprácu a skutočná spolupráca. Len tak je možné položiť jeden z nosných kameňov, na ktorých je možné postaviť úspešné skriningové programy.

Nutné legislatívne kroky

Aby boli slovenské onkologické skriningové programy adekvátne odborne vyhodnocované, máme za to, že hodnotenie skriningových programov nemôže byť odovzdané do rúk Národnému centru zdravotníckych informácií. Je potrebné apelovať, aby si NCZI plnilo svoje úlohy aj vzhľadom na neaktuálny Národný

onkologický register a aby poskytovalo dáta tým subjektom a inštitúciám, ktoré ich pre svoju činnosť nevyhnutne potrebujú.

Apelujeme na to, aby boli uskutočnené potrebné legislatívne kroky. V rámci nich zabezpečený tok všetkých potrebných dát pre hodnotenie skriningových programov zo zdravotných poisťovní do NCZI. Súčasne je však nevyhnutné legislatívne ošetriť možnosť využívania dát z rôznych registrov, v tomto konkrétnom prípade prepájanie dát z Národného onkologického a Národného skriningového registra, čo je dôležité pre hodnotenie skriningových programov, ako aj možnosť využitia dát zdravotných poisťovní pre napĺňanie Národného onkologického registra. Jednoznačne je tiež potrebné upraviť legislatívu tak, aby mal **NOI** prístup ku kompletným pseudoanonymizovaným databázam Národného onkologického a Národného skriningového registra.

MUDr. Mária Rečková, PhD., riaditeľka Národného onkologického inštitútu

Prof. MUDr. Stanislav Špánik, CSc., prezident Slovenskej onkologickej spoločnosti

Prof. MUDr. Michal Mego, DrSc., hlavný odborník pre klinickú onkológiu

MUDr. Oliver Sadovský, vedúci pracovnej skupiny pre skrining karcinómu krčka maternice

MUDr. Rudolf Hrčka, DrSc., vedúci pracovnej skupiny pre skrining kolorektálneho karcinómu

MUDr. Alena Kallayová, vedúca pracovnej skupiny pre skrining karcinómu prsníka

Ing. Eva Kováčová, výkonná riaditeľka, Liga proti rakovine Slovenskej republiky

Jana Pifflová Španková, prezidentka OZ NIE RAKOVINE